

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN DİNİ YASAKLARLA İLGİLİ TUTUMLARI

Araş.Gör. Halil APAYDIN*

I-GİRİŞ

A-PROBLEM VE AMAÇ

Modern Psikolojinin en büyük bulgularından biri şudur: Bir kimse mutlu ve huzurlu yaşayabilmek için bir kısım istek ve arzularını frenlemeli, kendini disiplin altına sokabilmelidir. Yalnız kendini ve kendi çıkarlarını düşünmek, ferdi isteklerin peşinden koşmak insanı bencillığe ve önü alınamaz arzuların peşine düşmeye götürür.¹ Din ise insanın bu arzu ve isteklerini belli ölçüde sınırlayan ve disiplin altına alan temel bazı emir ve yasaklar getirmiştir. Bu olguyu kabul eden bir insan veya toplumun kendi üstünde ve kendisine muhtaç olduğu bir kudreti kavrayıp kabul etmesi² beklenir. Çünkü bu kudret genel olarak Ahiret'e ait meselelerle dünyaya ait meseleler arasındaki sınırı din vasıtası ile insanlara bildirmiştir.³

Bütün dinler, bazı mukaddes unsurlar ve yüksek fikirler ihtiva eder. Fakat bu, hiçbir dinin sadece birtakım tasavvur ve fikirlerden ibaret olduğu manasına gelmez. Dinler, hiçbir zaman bir görüş, bir tefekkür meselesi, bir idrak konusundan ibaret kalmamış, aksine daimî bir duygu, iradeli bir davranış ve sistemli bir aksiyon olarak ortaya çıkmıştır.⁴

Dinin bizzat kendisinin bilimsel bir şekilde açıklanamayacağı tabii bir şeydir. Kavramların tanımının doğası gereği olarak bilim, dinsel hayatın bütün sırlarını keşfedemez. Din, özü itibariyle bilimsel bir şekilde incelenemez. Bilimsel ya da rasyonel bir yaklaşımla incelenebilecek olan

* O.M.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü

¹ Osman Pazarlı, *Din Psikolojisi*, Remzi Kitabevi, 3. Basım, İstanbul 1982, s.38.

² Necip Taylan, *İlim-Din (İlişkileri-Sahaları-Sınırları)*, Çağrı Yay., İstanbul 1979, s.101.

³ Taylan, a.g.e., s.97.

⁴ Hans Freyer, *Din Sosyolojisi*, Çev.: Turgut Kalbsüz, Ankara 1964, s.38.

dinin sonuçlarıdır.⁵ Dinin toplum yaşamındaki düzensizlik ve çatışma eğilimlerine bir düzen getirme çabası ile ilişkilendirilmesi⁶ ve bu yönünün inceleme alanına alınması da bunun göstermektedir.

Din, insanlığın kopmaz bir parçası olarak her zaman varola gelmiştir. Aynı zamanda fertler ve toplumlar için en büyük bir ihtiyaçtır. Acaba, insandaki bu din ihtiyacı tabii ve zaruri bir ihtiyaç mıdır, yoksa bazı iddialarda yer aldığı gibi ilim ve tekniğin ilerlemesiyle insanlar bu ihtiyacı duymayacaklar mıdır? Gerçekte böyle bir soruya verilecek cevap akli olacaksa, yapılan araştırmalar dinin tabii ve zaruri bir ihtiyaç olduğunu ortaya koymaktadır.⁷

İnsanın ferdi ve sosyal hayatında dinî inanç ve tutumların önemli bir yeri olduğu gerçeğini görmemek mümkün değildir.⁸ Büluğdan itibaren kişi, çocukluk çağındaki pasif durumdan sıyrılıp kurtulmaya başlar. Büluğ dönemine girmiş bir gençten, dine inanmayı ya da inanmamayı gerektiği şekilde düşünce ve davranışlarında göstermesi beklenebilir. Ancak bu belirli bir seviyede olacaktır. Üniversite ise daha farklı bir ortamda farklı inançlar ve görüşlerle karşılaşınca kendi dinî görüşlerini daha objektif olarak yeniden gözden geçirmek zorunda kalacaktır. Okuduğu çeşitli dersler ve kitaplar, insanların gerçeği bulmak için nasıl çaba gösterdiklerini ve bu konuda bir çok farklı görüşlerin ortaya çıktığını anlamasına yardım edecektir.⁹ Böylece dinî inanç ve kanaat bakımından da belli bir seviyeye ulaşmış olacaktır. Ulaşılan bu seviye ile kimileri dindardır ve ibadetlerini muntazaman yaparlar. Kimileri de inançlı fakat emir ve yasaklara karşı lâkayttırlar. Kimisinin ise bu konularla ilgili tereddütleri vardır. İçlerinden bazıları da, toplumun her kuralına olduğu kadar, dinin emir ve yasaklarına da bir türlü uyum sağlayamamışlardır.¹⁰ Bunun sebebi ise üniversite çağının ergenlikten yetişkinliğe geçişin ger-

⁵ Elisabet Özdalga, "Din Din midir Yoksa Başka Bir Şey midir?" Dinsel Fenomenleri İndirgeyici (Redüksiyonist) Yaklaşımların Bir Ön Eleştirisi", **İslamî Araştırmalar Dergisi**, C.III, Sayı:2, 1989, s.38.

⁶ **Ana Britannica**, Ana Yayıncılık ve Sanat Ürünleri Pazarlam A.Ş., C.VII, İstanbul 1987, s.281.

⁷ Pazarlı, a.g.e., s.37.

⁸ *Psychology and Religion, Eight Points of View* by Andrew Reid Fuller University Press of America, First Edition 1977, Second Edition 1988, pp.272, çev.: Talip Küçükcan, **Diyanet Üç Aylık İlmî Dergi**, C.XXIX, Sayı:3,1993,s.125.

⁹ Erdoğan Fırat, **Üniversite Öğrencilerinde Allah İnancı ve Din Duygusunun Din Psikolojisi Açısından Araştırılması**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara 1977, s.38-39.

¹⁰ Mustafa Öcal, **Din Eğitimi ve Öğretiminde Metodlar**, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., Ankara 1990, s.145.

çekleştirdiği bir dönem olmasıdır.¹¹ Yine bu dönemde içerisine girilen yeni sosyal çevre, arkadaş grubu ve anne-baba denetiminden uzakta bulunma, genci nasıl hareket edeceği konusunda kararsızlığa sevk eder. Önceden öğrenilen ya da yeni kazanılan dinî bilgilerin yaşanan dünya ile bağdaşmaması gençlerin dinsel öğretileri gereksiz bulması sonucuna yol açabilir.¹² Yine, dinî değerler insanı bağımlı kılıp özgür davranmayı sınırladığı için genç, bir ölçüde bağımlı olma ile bağımsız kalma arasında bir çatışma yaşayabilir.¹³ Bütün bu olumsuzluklara rağmen gençlik çağı dinle ilgili inanışların bilimsel sonuçlara dayandırılarak araştırıldığı bir dönemdir.¹⁴ Gençte görülen sürekli inceleme, şekillenmek üzere olan kişiliğini ve dinle ilgili tutumunu belirlemektedir.

Gençlik çağı; anne-babadan ya da kendine bakan diğer büyüklerden kopma ve bağımsızlık duygusunun oluşma dönemi olmasının yanında aynı ve karşıt cins gruplarla etkili bir sosyal ilişkinin başladığı, değeri olan bir iş, bir uğraş için hazırlanmanın olduğu bir dönemdir. Bütün bu değişimlerin üstesinden gelebilmek için genç, yavaş yavaş bir yaşam felsefesi, bir dünya görüşü ve basit, ama asıl ve "tartışılmaz" ahlâk ve inançlar geliştirmek durumundadır.¹⁵ Diğer taraftan ise, aile ve içinde yaşanan çevrenin etkisi ile artık çocukça alışkanlık ve davranış şekillerinden kurtulması gerekmektedir. Ondan hayatın daha ciddi meselelerini düşünmesi, yetişkinler gibi hesaplı ve temkinli davranması beklenir.¹⁶ Yukarıda sayılan değişimleri yaşayan gencin dine dayanan bir hayat felsefesine ihtiyacı vardır. Çünkü din, hayatta yapılması gereken diğer uyumlara (ait olma, emniyet duygusu) katkıda bulunur.¹⁷

İşte bu sebeplerle bu çalışmada üniversite öğrencilerinin dinî yasaklarla ilgili tutumları ve bu tutumları etkileyebileceğini düşündüğümüz bazı değişkenlerin etki dereceleri incelenmektedir.

¹¹ Hasan Zafer Doğan, "Üniversite Gençliğinin Sorunları", **Uluslararası Terörizm ve Gençlik Sempozyumu Bildirileri**, (24-26.4.1985), Cumhuriyet Üniversitesi Yay., s.169.

¹² Mualla Selçuk, **Çocuğun Eğitiminde Dinî Motifler**, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., 2. Baskı, Ankara 1991, s.38.

¹³ Ali Rıza Aydın, "**Dini İnkıların Psiko-Sosyal Nedenleri**", (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun 1995, s.37.

¹⁴ Sabahattin Erdener, **İnsan ve Eğitim**, Ayyıldız Matbaası A.Ş., Ankara 1967, s.69.

¹⁵ Haluk Yavuzer, **Çocuk Psikolojisi**, Remzi Kitabevi, 9. Basım, İstanbul 1993, s.304.

¹⁶ Belma Özbaydar, **Din ve Tanrı İnanıcının Gelişmesi Üzerine Bir Araştırma**, Baha Matbaası, İstanbul 1970, s.61; Fatma Varış, **Ergenin Gelişimine Etki Yapan Kültürel Faktörler**, Ankara 1968, s.105.

¹⁷ Mitat Enç, **Ruh Sağlığı Bilgisi**, İnkılap ve Aka, 8. Basım, İstanbul 1979, s.107.

Böylece bu araştırma ile bazı bağımsız değişkenlerin dinî yasaklarla ilgili olarak öğrencilerin tutumlarını nasıl etkilediğini ortaya koyarak bu yönde yapılması gerekli olan çalışmalara katkıda bulunmak amaçlanmaktadır.

B-TANIMLAR

1-Din:İslam Dini.

2-Dinî Yasaklar:İslam Dininin ortaya koyduğu bütün yasakları değil;günümüz toplum hayatını, özellikle üniversite gençliğinin dine bakışını etkileyebileceğini düşündüğümüz; kumar, içki, faiz, domuz eti ve kadın-erkek ilişkilerindeki bazı sınırlamaları ifade etmektedir.

3-Tutum:(alm. Haltung; fr. Ve ing. Attitude) Herhangi bir uyaran karşısında gösterilen az ya da çok heyecansal öğrenilmiş tepki.¹⁸ Diğer bir tanım ile tutum, kişinin objektif bir durum karşısında o durum ile ilgili düşünce, duygu ve davranışlarını düzenli bir biçimde belirleme tarzıdır.¹⁹

Derinlik ve yoğunluk itibari ile tutumların muhtelif dereceleri vardır. Tutumlar ait oldukları konuya, akla ve mantığa yakınlık derecelerine göre iyi de olabilir kötü de.²⁰ Çünkü tutumlar ,bir bilişsel (düşünceyle ilgili),bir duyuşsal ve bir de davranışsal öğelerden oluşan yapılar olarak düşünülmektedir.²¹ Tutumların düşünceye ilişkin unsuru, ferdin, o tutumuna konu teşkil eden objeye dair bilgi ve inançlarıdır (lehte-aleyhte, iyi-kötü, arzu edilen-arzu edilmeyen). Tutumun ihtiva ettiği duygu unsuru, kişinin o objeden hoşlanması veya hoşlanmaması, onu sevip sevmemesi durumudur. Tutumun davranışa yönelik ögesi ise, tutumla münasabette bulunan her nevi davranışa hazır olma temayülünü ihtiva eder.²²

Tutumlar oldukça uzun sürelidirler. Geçici olarak bireyin gösterdiği bazı eğilimleri, o bireyin tutumu olarak görmemek gerekir. Bu eği-

¹⁸ O.A. Gürün, **Psikoloji Sözlüğü**, İnkılap Kitabevi,İstanbul 1991, s.154.

¹⁹ Hüseyin Peker, **Din Psikolojisi**, Sönmez Matbaa ve Yayınevi, Samsun 1993, s.87; Çiğdem Kağıtçıbaşı, **İnsan ve İnsanlar**, Evrim-Basım-Yayım-Dağıtım, 7. Basım, İstanbul 1988,s.84; Amiran Kurtkan, **Genel Sosyoloji**, Filiz Kitabevi, 4.Baskı, İstanbul 1986, s.22.

²⁰ Meharet Ersin, **Eğitimde Psikolojinin Yönü**, Milli Eğitim Basımevi, C:II, İstanbul 1981,s.78

²¹ J.L.Freedman-D.O.Sears-J.M.Carlsmith, **Sosyal Psikoloji**, Çev:Ali Dönmez,İmge Kitabevi, 2.Baskı,Ankara 1993, s.342;Krş.: Peker, a.g.e., s.87.

²² Peker, a.g.e.,s.87.

limlerin tutum olabilmesi için, bireyin o eğilimleri oldukça uzun süreli olarak göstermesi gerekir.²³

4-Dinî Tutum: “Dinî tutum, kişinin dinle ilgili düşünce, duygu ve davranışlarını belirleme tarzıdır.” Yani kişinin dine dair bilgi ve inançları, dinin bütününden ya da herhangi bir esasından hoşlanması veya hoşlanmaması ve dinle ilgili davranışları, yani lehte ve aleyhteki birtakım faaliyetleri onun dinî tutumunu oluşturur.²⁴

İnsanların diğer konularda olduğu kadar dinî konularda da bir tutum içerisinde olması beklenir. Bu tutum olumlu olabileceği gibi olumsuz da olabilir. Birey, olumlu ya da olumsuz bir dinî tutuma; ailesi, arkadaş çevresi, okuduğu okul, kitle iletişim araçları, dindarların tutum ve davranışları vb. faktörler ile kendi zihinsel gelişiminin değişik derecedeki etkileri ile ulaşır. Bu etkilerle birlikte, bireyin fizikî yapısının da dinî tutumunu etkileyen faktörler arasında olduğunu söyleyebiliriz.

Dinî tutumlar, gerek tek tek unsurları itibari ile, gerekse bütünü ile birbirinden farklı özellikler gösterirler.²⁵

5-Anne-baba tutumu:

7.1-Demokratik anne-baba: Çocuklarını seven ve benimseyen, ilişkileri sevgi ve saygıya dayanan, sorunları konuşup danışarak çözümlenen, çocuklarına söz hakkı veren anne-babadır.²⁶

7.2-Otoriter anne-baba: Çocuğu sürekli kontrol altında tutan, kurallara sıkı sıkıya uymasını bekleyen,²⁷ kişiliği hiçe sayan,²⁸ durum ve koşullara bakmaksızın çocuğun kendilerine uymasını bekleyen anne-babalarıdır.²⁹

7.3-Koruyucu anne-baba: Çocuğa büyük bir sevgiyle bağlanmış, çok kollayıcı olan ve tüm yaşamlarını çocuğa göre düzenlemiş anne-babalarıdır.³⁰

7.4-İlgisiz anne-baba: Çocuğa karşı ilgisiz, maddî ve manevî ihtiyaçlarına karşı duyarsız, sevgi ve şefkâti yetersiz, kontrolü gevşek olan anne-babalarıdır.³¹

²³ Doğan Cüceloğlu, **İnsan ve Davranışı**, Remzi Kitabevi, 3. Basım, İstanbul 1992, s.521.

²⁴ Peker, **a.g.e.**, s.88.

²⁵ Dinî tutumlardaki bazı özellikler ve farklılıklar için bkz.: Peker, **a.g.e.**, s.89-92.

²⁶ Atalay Yörükoğlu, **Gençlik Çağı**, Türkiye İş Bankası Kültür Yay., 4.Baskı, Ankara 1987, s.140.

²⁷ Yörükoğlu, **Gençlik Çağı**, s.135.

²⁸ Haluk Yavuzer, **Ana-Baba ve Çocuk**, Remzi Kitabevi, İstanbul 1988, s.29-30.

²⁹ Yörükoğlu, **Çocuk Ruh Sağlığı**, Özgür Yay., 18. Baskı, İstanbul 1993, s.199.

³⁰ Yörükoğlu, **Çocuk Ruh Sağlığı**, s.133.

C- GEREKÇE VE ÖNEM:

Gençlik döneminde gözlenen durumlar sonraki evrelerin ara değişkeni niteliğindedir.³² Gençlik çağı yaşamda bir yön ve amacın arandığı, meslekî ve ailevî rollerin üstlenilmesi için gerekli kişilik ve becerilerin kazanıldığı, bireyin daha bağımsız ve sorumlu bir kimse olarak hareket etmeye başladığı bir yetişkin yaşama hazırlanma dönemidir.³³ Bu dönemin psikolojik özelliklerinden olan bir kimliğe sahip olma, yaşam amacı oluşturma ve sorumluluk duygusuna sahip olma gibi konularda, kişinin bağlı bulunduğu dinî inanç ve değerlerin, emir ve yasakların önemli bir etki kaynağı olduğunu görmek zor değildir.

Gençler, çocukluktan yeni çıkmış, hayatı değerlendirmeye yeni başlamışlardır. Bakışlar henüz tazedir, olumsuzluklarla yılgınlaşmamışlardır. Onlar her şeyi daha iyi, daha güzel kılıp, hayatı daha çok yaşamaya değer hale getirme çabalarında ümitlidirler, idealisttirler. Hayatı bir bütün olarak gözlemlemeye çalıştıkları için, bir gün gelip yaşanacaklarını da hesaba katabilmektedirler.³⁴ Diğer bir yönden çocukluktan gençliğe geçişte bedenî olgunlaşmanın yanında düşünce, davranış ve tutum biçimlerinde de karmaşıklık görülmektedir.³⁵ Bu karmaşıklık, gencin toplumda rol ve yer sağlaması, kimliğini bulması³⁶ ile sona erer. Diğer yandan ergenliğin son döneminde genel olarak dinî arayışlar, bocalamalar, şüphe ve kararsızlıklar yatıştır ve bir sonuca ulaşır. Çünkü zihni ve duygusal olgunluğa ulaşmış olur. Bu devrede din ile ilgili kesin tercihler ve kararlar kendini gösterir.³⁷

Farklı gençlik kesimleri vardır. Ancak bilinmelidir ki, toplumda gençlik kesimlerini ayırarak belirtmek, biçimsel bir ayırım yapmak, anlatım kolaylığı açısından yararlıdır. Gençlik kesimleri kesin olarak birbirin-

³¹ Yörtükoğlu, **Çocuk Ruh Sağlığı**, s.138.

³² Aytaç Açıkalın, "Gençlik Araştırmalarında Yöntem ve Uygulama Sorunları", **Uluslar arası Terörizm ve Gençlik Sempozyumu** (Bildiriler), Cumhuriyet Üniversitesi Yay., Sivas 1985, s.125.

³³ Hasan Zafer Doğan, **a.g.m.**, s.170.

³⁴ Beyza Bilgin, "Gençliğin Gözü İle Ailede Kuşaklar Arası İletişim", **Din Öğretimi Dergisi**, Sayı:28, Mayıs-Haziran 1991, s.81.

³⁵ Birsen Gökçe, "Türkiye'de Gençliğin Konumu", **Uluslararası Terörizm ve Gençlik Sempozyumu** (Bildiriler),s.209

³⁶ Yıldırım Aktuna, "Gençlik Döneminde Toplumsallaşma ve Kuşak Çatışması", **II. Millî Gençlik Kongresi** (Tebliğler), Selçuk Üniversitesi Yay., Konya 1986, s.28-29.

³⁷ Hayati Hökelekli, **Din Psikolojisi**, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., Ankara 1993, s.280.

den ayrılmamakta, iç içe bir özellik taşımaktadır.³⁸ Çalışmamızda üniversite öğrencilerini seçmemizin sebebi ise, bu kesimin, gençliğin en kolay ulaşılabılır kesimi olması ve bilimsel çalışmalara daha çok konu olmasındandır.³⁹

Araştırma, üniversite öğrencilerinin dinî yasaklarla ilgili tutumlarının çeşitli değişkenler açısından ele alınması dolayısıyla önemlidir. Diğer yandan üniversite gençliği üzerine konuyla ilgili yapılan çalışmalara katkısı dolayısıyla da önemli görülmektedir.

Ayrıca, hızlı bir toplumsal değişimin yaşandığı ülkemizde toplumu şekillendirmede en büyük etkiye sahip olan üniversite gençliğinin dinî yasakları algılamadaki farklılığı ortaya koyması açısından da önemlidir.

D-KAPSAM VE ÖRNEKLEM

Bu araştırma, 1994-95 öğretim yılında Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi'ne bağlı Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği ve Tarih Bölümü, Tıp Fakültesi, Ziraat Fakültesi Zootečni ve Tarla Bitkileri Bölümü ile Fen-Edebiyat Fakültesi Biyoloji ve Kimya bölümlerinde okuyan 1. ve 4. sınıf öğrencilerini kapsamaktadır. İlahiyat Fakültesi öğrencilerini, sonuçları çok fazla etkileyeceği ve araştırmanın objektifliğini zedeleyeceği için; diğer fakülte ve yüksekokulları ise araştırma yapılan fakültelerin kapsam için yeterli olacağını düşünerek araştırmamıza almadık.

Araştırmamıza 1. ve 4. sınıfları almamızın sebebi ise, henüz orta-öğretimden gelen 1. sınıf öğrencilerinin dinî yasaklarla ilgili tutumlarını öğrenmek, 4. sınıflar ile de üniversite öğrenimi boyunca geçen zamanın öğrencilerin dinî yasaklarla ilgili tutumlarında bir farklılık meydana getirip getirmediğini ortaya çıkarmaktır.

Araştırma örneklemini, araştırmanın evreninde belirlenen fakültelerin ilgili bölümlerinin 1. ve 4. sınıflarından seçkisiz (random) örnekleme yöntemiyle seçilen 470 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırma örneklemine giren öğrencilerin 238'i 1. sınıf, 232'si ise 4. sınıf öğrencileridir.

Araştırmamızın genel kapsamına giren öğrenci sayısı 1429'dur. Örneklem ise 470 öğrenciden oluşmaktadır. Örneklem grubumuz kapsam

³⁸ Faruk Kocacık, "Cumhuriyet Üniversitesi Öğrencilerinin Sorunları Üzerine Uygulamalı Bir Araştırma", Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:9, Sivas 1987, s.5.

³⁹ Aytaç Açıkalın, a.g.m., s.127.

grubunun % 32.89'nu içermektedir. Bu oran araştırmamızın sağlıklı bir sonuca ulaşmasını sağlayacak niteliktedir diyebiliriz.⁴⁰

E-BİLGİLERİN ANALİZİ:

Öğrencilerden toplanan anket formlarının hepsi değerlendirmeye alınmış, puanlama elle yapılmış ve her öğrencinin dinî yasaklarla ilgili tutum puanı bulunmuştur.

Daha sonra ise puanlar bağımsız değişkenlerdeki gruplara göre listelere yazılmıştır.

İstatistiksel işlemlerden sonra, bağımsız değişkenlerin öğrenci sayıları (n), dinî yasaklarla ilgili tutumun puan ortalamaları (x), standart sapmaları (S) ve varyansları bulunmuştur.

Denencelerin test edilmesinde tek yönlü varyans analizi (F Testi) tekniği kullanılmıştır. Varyans analizi sonucu F değerinin önemli bulunduğu durumlarda t-Testi ile farkın hangi gruplar arasında önemli olduğu ortaya konmuştur. Gruplar arası anlamlılığın test edilmesi sırasında önem kontrolü için en çok .05 hata payı kabul edilmiştir.

II-BULGULAR VE YORUM:

A-Öğrencilerin Genel Olarak Dinî Yasaklarla İlgili Tutumları:

Tablo-1

Öğrencilerin Genel Olarak Dinî Yasakları Benimseme Durumlarına Göre Dağılımları

DİNİ YASAKLARI BENİMSEME DURUMU	SAYI	%
Arzu ve istekle benimsiyorum	161	34.26
Genellikle benimsiyorum	174	37.02
Bazı şüphelerim var.	85	18.09
İlgilenmiyorum	34	7.23
Dini bütünüyle gereksiz ve çağ dışı görüyorum	12	2.55
Başka	3	0.64
Boş	1	0.21
TOPLAM	470	100

⁴⁰ Araştırmada kullanılan "Dinî Yasaklar Tutum Envanteri" ve Kişisel Bilgi Anketi" araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. İlgili anketlerin nasıl hazırlandığı ve uygulandığı konusunda bkz.: Halil APAYDIN, "Üniversite Öğrencilerinin Dinî Yasaklarla İlgili Tutumları", (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun 1996, s.21-23. Ayrıca anket soruları için bkz.:Apaydın, adı geçen tez, s.118-124.

Tablo-1’de görüldüğü gibi, öğrencilerin % 71.28’i dinî yasakları “arzu ve istekle benimsiyorum” diyenlerle, “genellikle benimsiyorum” diyenlerden oluşmaktadır. % 18.09’luk bir oran ise, konu ile ilgili “Bazı şüphelerim var” seçeneğini işaretlemiştir. Dinî yasaklarla ilgilenmediğini, dini bütünüyle gereksiz ve çağdışı gördüğünü belirtenlerin oranı ise % 9.78’dir. “Başka” seçeneğini işaretleyen üç öğrenci ise şunları yazmışlardır: “Dinî yasakları, insanlara baskı yapmak, boyun eğdirmek, korkutmak için konulmuş kurallar olarak görüyorum. İnsanlar bu anlamsız yasaklardan kurtulmalıdır.” “Karşı çıkmıyorum ve özellikle bazılarını çok uygun buluyorum.” “Benimsemiyorum.”

B- Öğrencilerin Dinî Yasakların Akla-Uygun Olup-Olmadığı İle İlgili Tutumları:

Tablo-2

Dinî Yasakların Akla Uygunluğu İle İlgili Tutumlar

	I. SINIF				IV. SINIF			
	E	%	K	%	E	%	K	%
K. Katılıyorum	104	71.63	52	53.60	67	67.67	74	55.65
Katılıyorum	16	11.35	26	26.80	18	18.19	34	25.57
Kararsızım	10	7.09	5	5.16	3	3.03	9	6.76
Katılmıyorum	5	3.55	6	6.19	4	4.04	12	9.02
K. Katılmıyorum	9	6.38	7	7.22	4	4.04	4	3
Cevapsız	-	-	1	1.03	3	3.03	-	-
TOPLAM	141	100	97	100	99	100	133	100

“Dinin yasakları akla uygundur” şeklindeki cümlemize öğrencilerin verdikleri cevaplardan şu sonuçlara ulaşmak mümkün görünmektedir.

1.sınıf erkek öğrencileri (% 82.98) aynı sınıf bayan öğrencileriyle (% 80.40) birbirine yakın oranda olumlu bir tutuma sahiptirler. Olumsuz bir tutum açısından ise, bayanların oranı daha yüksektir (Erkek: % 9.93; Kız: % 15.41). Kararsızlıkta ise, erkekler (% 7.09) kızlara (% 5.16) göre daha kararsız bir tutum sergilemektedirler.

4.sınıf erkek (%85.86) öğrencilerle kız (% 81.22) öğrencilerin oranları birbirine yakın olmakla beraber, erkek öğrencilerin daha olumlu bir tutum içerisinde oldukları söylenebilir. Olumsuz bir tutuma sahip

olma açısından kız öğrencilerin oranı (% 12.02) erkek öğrencilerin oranından (% 8.08) daha yüksektir. Kararsızlık durumu ise erkek öğrenciler lehinedir (Erkek: % 3.03; Kız: % 6.76).

Görüldüğü gibi olumlu ve olumsuz bir tutuma sahip olma açısından önemli bir farkın olmadığı anlaşılmaktadır. Kararsızlık durumu açısından ise, 1.sınıfların daha kararsız oldukları görülmektedir.

C- Öğrencilerin Sınıflara Göre Dinî Yasaklarla İlgili Tutumları:

Tablo-3

Öğrencilerin Sınıflara Göre Dinî Yasaklarla İlgili Tutumları

SINIF	SAYI	%	X	S
1. Sınıf	238	50.64	23.19	20.95
4. Sınıf	232	49.36	16.34	21.90
TOPLAM	470	100		

F=11.99

SD=1

P<0.001 (Önemli)

Tablo-3'te görüldüğü gibi sonucun önemli ve 1.sınıflar lehine olduğu görülmektedir. Yani 1.sınıf öğrencilerinin dinî yasaklarla ilgili tutumu daha olumludur. 1.sınıfların henüz üniversite öğreniminin başında oldukları, anne-babalarından yeni ayrıldıkları ve sosyal çevre olarak rahat hareket edebilecekleri üniversite ortamında henüz yeni olduklarından, bu ortamın olumsuzluklarına girmedikleri göz önünde bulundurulunca çıkan sonucun normal bir sonuç olduğu söylenebilir.

4.sınıf öğrencileri ise, yaşama bakışları açısından daha rasyonel bir düşünce içerisinde olmaları, anne-baba baskısından kurtulma ve yerleşik çevre baskısının olmaması nedeniyle daha rahat ve serbest davranma özgürlüğüne sahip oldukları için dinî yasaklar konusunda daha olumsuz bir tutum içerisinde olmaları beklenen sonuçlar arasındadır.

D- Öğrencilerin Yaşlara Göre Dinî Yasaklarla İlgili Tutumları:

Tablo-4

Öğrencilerin Yaşlara Göre Dağılımı

YAŞ	SAYI	%	X	S
17-19	141	30.	23.95	19.13
20-22	196	41.71	20.46	21.73
23-25	111	23.67	15.42	21.77
26 ve Yukarısı	22	4.68	10.36	28.66
TOPLAM	470	100		

F=4.82

SD=3

P<0.01 (Önemli)

Yaşlara göre yığılmanın daha çok 17-19 yaşları ile (% 30) 20-22 yaşları (% 41.71) arasında olduğu görülmektedir. 23-25 yaş arasında % 23.61, 26 ve yukarı yaş diliminde ise sadece % 4.68 oranında öğrenci yer almaktadır. Fırat'ın çalışmasında da 20-22 yaşları arasında yer alan öğrenciler (% 52.5), araştırma örnekleminin yarısını içermektedir.⁴¹

Tablo-4'teki sonuca göre öğrencilerin yaşları bakımından dinî yasaklarla ilgili puan ortalamaları arasında P değeri olarak 0.01 düzeyinde önemli bir farkın olduğu görülmektedir. 17-19 yaşları ile 20-22 yaşları arasındaki, 20-22 yaşları ile 26 ve yukarı yaşlar arasındaki ve 23-25 yaşları ile 26 ve yukarıları arasındaki öğrencilerin dinî yasaklarla ilgili puan ortalamaları farkının önemsiz⁴²; 17-19 yaşları ile 23-25 yaşları arasındaki, 17-19 yaşları ile 26 ve yukarıları arasındaki ve 20-22 yaşları ile 23-25 yaşları arasındaki öğrencilerin dinî yasaklarla ilgili puan ortalamaları arasındaki farkın ise önemli olduğu görülmektedir.⁴³

Tablo-4'teki puan ortalamalarına göre öğrencilerin yaşı ilerledikçe dinî yasaklarla ilgili tutumları olumsuz yönde artmaktadır. Özellikle 26 ve yukarı yaş grubu içerisinde yer alan öğrencilerin dinî yasaklarla ilgili tutumlarının daha çok olumsuz olduğu söylenebilir.

E- Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Dinî Yasaklarla İlgili Tutumları:

Tablo-5
Cinsiyete Göre Dinî Yasaklarla İlgili Tutumlar

CİNSİYET	SAYI	%	X	S
Kız	230	48.94	16	20.86
Erkek	240	51.06	22.94	22.25
TOPLAM	470	100		

P < 0.01 (Önemli)

Örneklemin % 48.94'ü kız, % 51.06'sı ise erkek öğrencilerden oluşmaktadır.

⁴¹ Fırat, a.g.e.,s.48.

⁴² Bkz. Apaydın, a.g.t.,s.45.

⁴³ Apaydın, a.g.t., s.45.

Cinsiyete göre tutumların arasında önemli bir farkın olduğu ve bu farkın anlamlı olduğu görülmektedir. Daha önceden, kız öğrencilerin dinî yasaklarla ilgili tutumlarının daha önemli olacağı düşünülmüştü. Bu düşünceye ise, daha önce yapılan araştırmalarda kızların erkeklere göre daha az şüpheli⁴⁴ olmaları ve duygusal olguların ağırlıklı olduğu (din vb.) alanlarda daha olumlu bir tutum içerisinde olabilecekleri göz önünde bulundurulurarak varılmıştır.

Daha önceden tahmin edilenin aksine, dinî yasaklarla ilgili tutumlarda erkek öğrencilerin daha olumlu tutum içerisinde oldukları görülmüştür. Bir diğer araştırmada ise, kızların erkeklere göre kararsızlık ve inancsızlıkta daha olumsuz bir tutum içerisinde oldukları görülmektedir.⁴⁵

F- Öğrencilerin Hayatlarını Geçirdikleri Yerlere Göre Dinî Yasaklarla İlgili Tutumları:

Tablo-6
Üniversiteden Önce Hayatlarının Çoğunluğunu Geçirdikleri Yerlere Göre Dağılımları

YAŞANILAN YER	SAYI	%	X	S
Köy (2000 ve daha az)	36	7.66	26.77	21.92
Kasaba (2001-20.000)	45	9.58	26.17	17.92
Küçük Ş. (20.001-200.000)	169	35.94	21.60	20.31
Büyük Ş. (200.000 ve yukarı)	220	46.82	15.63	22.82
TOPLAM	470	100		

F=5.78

SD=3

P < 0.001 (Önemli)

Tablo-6 incelendiğinde öğrencilerin büyük çoğunluğunun (% 82.76) fakülteye başlamadan önce hayatlarının çoğunluğunu büyük şehirlerde (% 46.82) ve küçük şehirlerde (% 35.9) geçirdikleri görülecektir. Küçük kasabalarda % 9.58 ve köylerde % 7.66'dan daha az öğrencinin kümeleştiği anlaşılmaktadır.

Kaya (1988) tarafından O.M.Ü.'ne bağlı Eğitim, Fen-Edebiyat, İlahiyat, Tıp ve Ziraat fakültelerinde yapılan araştırmada öğrencilerin yaklaşık 2/3'ünün hayatlarının çoğunluğunu büyük şehir ve küçük şehir-

⁴⁴ Özbaydar, a.g.e.,s.15.

⁴⁵ Fırat, a.g.e., s.76.

de, geri kalan kısmının da birbirine yakın oranlarla köyde ve kasabada geçirdikleri belirlenmiştir.⁴⁶

Fırat tarafından yapılan araştırmada da öğrencilerin % 40'ının büyük kentte, % 28'inin kentte, % 15'inin kasabada ve % 18'inin de köyde hayatlarını geçirdikleri belirlenmiştir.⁴⁷

G- Öğrencilerin Sosyo-Ekonomik Durumlarına Göre Dinî Yasaklarla İlgili Tutumları:

Tablo-7

Öğrencilerin Ailelerini Sosyo-Ekonomik Durumları İtibariyle Değerlendirmelerine Göre Dağılımları

SOSYO-EKONOMİK D.	SAYI	%	X	S
Fakir	12	2.55	34.25	17.39
Ortanın altı	44	9.37	20.70	23.08
Orta	316	67.24	22.24	20.21
Ortanın üstü	71	15.10	11.23	21.19
Zengin	16	3.40	-1.43	29.46
Cevapsız	11	2.34		
TOPLAM	470	100		

F=9.96

SD=4

P< 0.001 (Önemli)

Tablo-7'de görüldüğü gibi öğrencilerin % 67.24'ü ailelerini sosyo-ekonomik olarak orta sınıfta değerlendirmektedir. Daha sonra ise ortanın üstü (% 15.10) ve ortanın altı (% 9.37) gelmektedir.

Tablo-7'deki sonuçlara göre, ailesinin sosyo-ekonomik durumu "fakir" olan öğrencilerin dinî yasaklarla ilgili tutumları, ailesi "ortanın altı", "orta", "ortanın üstü" ve "zengin" olanlardan daha olumludur. Ailesinin sosyo-ekonomik durumu "ortanın altı" olan öğrencilerin tutumları, ailesi "ortanın üstü" ve "zengin" olanlardan daha olumludur. Ailesi "orta" refah düzeyinde olan öğrencilerin tutumları ise, ailesi "ortanın üstü" ve "zengin" olanlardan daha olumludur.

⁴⁶ Mevlüt Kaya, "Ondokuz Mayıs Üniversitesi Öğrencilerinin Benlik Tasarımı", (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), O.M.Ü.S.B.E., Samsun 1988,s.73.

⁴⁷ Fırat,a.g.e., s.50.

Sosyo-ekonomik durumu düşük olan aileler içerisinde yetişen öğrencilerin zorlukları aşmak için birlikte hareket etme, aynı duygu ve düşünceleri taşıma ve aynı değer yargılarına sahip olma durumlarının daha kuvvetli olacağı; sosyo-ekonomik açıdan herhangi bir sorunu olmayan, ekonomik zorlukları aşmış ve bağımsız hareket edebilme ortamının var olduğu aileler içerisinde yer alan öğrencilerin ise daha olumsuz bir tutum içerisinde olmaları beklenebilir.

H- Anne-Baba Tutumuna Göre Öğrencilerin Dinî Yasaklarla İlgili Tutumları:

Tablo-8

Anne-Baba Tutumuna Göre Öğrencilerin Dinî yasaklarla İlgili Tutumları

ANNE-BABA TUTUMU	ANNE TUTUMU				BABA TUTUMU			
	Sayı	%	X	S	Sayı	%	X	S
Demokratik	220	46.81	17.65	23.79	275	58.51	18.84	22.40
Otoriter	16	3.41	22.68	14.95	40	8.51	10.62	22.21
Koruyucu	211	44.89	20.47	19.79	134	28.52	23.15	19.58
İlgisiz	10	2.13	32	12.56	11	2.34	25.18	17.73
Başka	8	1.70	30	24.61	8	1.70	33.75	20.42
Boş	5	1.06	20.21	15.54	2	0.42	25.10	23.18
TOPLAM	470	100			470	100		

F=1.90 SD=4 P>.05 (Önemsiz)

F=3.78 SD=4 P<.01 (Önemli)

Tablo-8'deki sonuçlara göre, öğrencilerin dinî yasaklarla ilgili tutumlarını incelediğimizde ortaya çıkan sonucun önemli olmadığını görmekteyiz. Yani, anne tutumuna göre öğrencilerin tutumlarında bir değişimin olmadığını söyleyebiliriz. Fakat, baba tutumuna göre, öğrencilerin dinî yasaklarla ilgili tutumlarına baktığımızda karşımıza şu sonuçlar çıkmaktadır: Babası "demokratik olan öğrencilerin babası "otoriter" olan öğrencilerden daha olumlu bir dinî tutuma sahip oldukları; ba-

bası koruyucu olan öğrencilerin babası “otoriter” olan öğrencilerden daha olumlu bir tutum içerisinde oldukları görülmektedir.⁴⁸

I- Öğrencilerin Dinî Bilgileri Aldıkları Yerlere Göre Dinî Yasaklarla İlgili Tutumları:

Tablo-9

Dinî Bilgileri Aldıkları Yer Bakımından Öğrencilerin Dinî Yasaklarla İlgili Tutumları

	SAYI	%	X	S
Anne-baba	145	30.84	21.42	20.08
Kur'an K. (Yaz K.)	63	13.40	19.55	16.83
İlk-orta-lise	151	32.13	15.29	22.60
Fakülte	23	4.89	28.13	19.18
Dinle İlgili Eğitim Almadım	20	4.26	-6.05	24.29
Başka	65	13.83	30.64	19.37
Boş	3	0.64	-	-
TOPLAM	470	100		

F=12.28

SD=5

P< 0.001 (Önemli)

Tablo-9'daki sonuçlara göre: Dinle ilgili eğitimini; anne-baba, Kur'an Kursu, ilk-orta ve lise öğrenimi sırasında, fakülte ve “başka” seçeneğinde belirttiği yerde alan öğrencilerin dinî yasaklarla ilgili tutumları, dinle ilgili eğitim almayan öğrencilerin tutumlarından daha olumludur. “Başka” seçeneğinde belirttikleri yerlerden alan öğrencilerin tutumları, diğer yerlerden alan öğrencilerin tutumlarından daha olumludur. Fakülte yıllarında çeşitli vesilelerle dinle ilgili eğitim alan öğrencilerin tutumları ise tüm seçeneklerde yer alan öğrencilerin tutumlarından daha olumludur.

⁴⁸ Anne-baba tutumunun öğrencilerin dinî yasaklarla ilgili tutumlarına etkisi konusunda ayrıca bkz.: Apaydın, a.g.t., 68-71.

III-BAZI YASAKLARLA İLGİLİ TUTUMLAR:

A-Az İçki İçmekle İlgili Tutumları:

Tablo-10

Öğrencilerin İçki İle İlgili Tutumları

	I. SINIF				IV. SINIF			
	E	%	K	%	E	%	K	%
K. Katılıyorum	6	4.26	21	21.65	20	20.20	24	18.05
Katılıyorum	9	6.38	7	7.20	5	5.05	16	12.03
Kararsızım	17	12.06	8	8.25	8	8.08	8	6.01
Katılmıyorum	13	9.22	13	13.40	8	8.08	28	21.05
K. Katılmıyorum	96	68.08	49	50.50	54	54.54	57	42.86
Cevapsız	-	-	-	-	4	4.05	-	-
TOPLAM	141	100	97	100	99	100	133	100

“Az içki içmenin dince bir zararı olmasa gerek” şeklindeki cümleye öğrencilerin genel bakışı şöyledir:

1.sınıf öğrencileri içerisinde erkekler daha olumlu bir dinî tutuma sahiptirler (Erkek: % 77.30; Kız: % 63.90). Olumsuz bir tutuma sahip olan öğrenciler açısından ise, kız öğrencilerin daha olumsuz bir tutuma sahip oldukları görülmektedir (Erkek: % 10.64; Kız: % 28.85). Kararsız olanların oranı ise, Erkek: % 12.06; Kız: % 8.25'dir.

4.sınıf öğrencileri arasında ise, erkek öğrencilerle kız öğrencilerin dinî tutumlarının olumluluk oranı birbirine yakındır (Erkek: % 62.62; Kız: % 63.91). olumsuz bir dinî tutuma sahip olma açısından erkekler lehine bir orantı söz konusudur. Yani, kız öğrenciler erkek öğrencilere oranla daha olumsuz bir tutum içerisindedirler (Erkek: % 25.25; Kız: % 30.08). Kararsızlık durumu erkek öğrencilerde % 8.08; kız öğrencilerde ise % 6.01 oranındadır.

Bu sonuçlara göre, 1.sınıf erkek öğrencilerin (% 77.30) 4.sınıf erkek öğrencilerden (% 62.62) daha olumlu bir tutum içerisinde oldukları söylenebilir. Olumsuz tutum açısından ise yine 1.sınıf erkek öğrenciler 1.sınıf kız ve 4.sınıf kız ve erkek öğrencilerden daha olumlu bir tutuma sahiptirler.

B- Öğrencilerin Kumar Yasağı İle İlgili Tutumları:

Tablo-11

Öğrencilerin Kumar İle İlgili Tutumları

	I. SINIF				IV. SINIF			
	E	%	K	%	E	%	K	%
K. Katılıyorum	107	75.9	68	70.12	78	78.9	92	69.17
Katılıyorum	8	5.65	8	8.24	6	6.05	27	20.30
Kararsızım	8	5.67	4	4.12	2	2.02	3	2.26
Katılmıyorum	4	2.84	3	3.08	3	3.03	2	1.50
K. Katılmıyorum	9	6.39	9	9.28	5	5.05	9	6.77
Cevapsız	5	3.55	5	5.16	5	5.05	-	-
TOPLAM	141	100	97	100	99	100	133	100

“Dinin kumarı yasaklamasını normal karşılıyorum” şeklindeki cümleyi deneklerin verdikleri cevaplar açısından incelersek; gerek 1.sınıf öğrencileri (Erkek: % 81.55; Kız: 78.25) gerekse 4.sınıf öğrencileri (Erkek: % 84.85; Kız: % 89.47)’nin olumlu bir tutum içerisinde oldukları görülmektedir. Olumsuz tutuma sahip olanlar ise, 1.sınıf erkek: % 9.24, kız % 12.38; 4.sınıf erkek: % 8.08, kız % 7.82 oranındadır. Kararsız tutum oranları ise şöyledir: 1.sınıf erkek: % 5.67, kız % 4.12; 4.sınıf erkek: % 2.02, kız % 2.26’dır. Bu sonuçlara göre öğrencilerin kumar ile ilgili dinin yasaklamasına bakışı itibariyle kızlar-erkekler ve 1.-4.sınıf öğrencileri arasında bir farklılığın olmadığı anlaşılmaktadır. Görüldüğü gibi, kumarın somut toplumsal zararlarının bireyler tarafından daha sıklıkla yaşantı içerisinde yer alması, onun dince de yasaklanmasının onaylanması ve dinin bu yasağının olumlu karşılanmasına sebep olmaktadır. Anlamlı olan diğer bir durum ise, diğer yasaklar konusunda erkek öğrencilerden daha olumsuz bir tutuma sahip olan kız öğrencilerin kumar yasağı konusunda erkeklerle aynı oranda hatta daha fazla bir oranda olumlu bir tutum içerisinde olmalarıdır.

C- Öğrencilerin Faiz Yasağı İle İlgili Tutumları:

Tablo-12

Öğrencilerin Faiz yasağı İle İlgili Düşünceleri

	I. SINIF				IV. SINIF			
	E	%	K	%	E	%	K	%
K. Katılıyorum	21	14.89	20	20.62	13	13.13	39	29.33
Katılıyorum	6	4.26	11	11.35	11	11.11	19	14.28
Kararsızım	16	11.36	16	16.49	9	9.09	21	15.78
Katılmıyorum	17	12.06	9	9.28	7	7.07	12	9.03
K. Katılmıyorum	80	56.73	41	42.26	57	57.57	42	31.58
Cevapsız	1	0.7	-	-	2	2.03	-	-
TOPLAM	141	100	97	100	99	100	133	100

“Dinin faizi yasaklamasını doğru bulmuyorum” şeklindeki cümleye karşı verilen cevaplar incelendiğinde 1.sınıf erkek öğrencilerinin (% 68.79) olumlu tutum açısından kız öğrencilerden (% 51.54) daha olumlu bir tutuma sahip oldukları söylenebilir. Olumsuz tutum açısından yine kız öğrencilerin (% 31.97) erkek (%19.15) öğrencilerden daha olumsuz bir tutum içerisinde oldukları görülmektedir. Şüphe açısından da kız öğrencilerin (% 16.49) erkek (% 11.36) öğrencilerden daha şüpheli oldukları söylenebilir.

4.sınıf öğrencileri açısından ise şunlar söylenebilir:

Olumlu tutum erkek öğrencilerde % 64.64, kız öğrencilerde % 40.61 oranındadır. Bu oranlara göre erkek öğrencilerin daha olumlu bir tutum içerisinde oldukları görülmektedir. Kız öğrencilerin olumsuz tutum açısından (% 43.61) erkek öğrencilerden (% 24.24) daha olumsuz bir tutuma sahip oldukları söylenebilir. Kararsızlık durumu da kız öğrencilerde (% 15.78) erkek öğrencilerden (% 9.09) daha yüksek bir orana sahiptir.

4.sınıf öğrencilerinin -özellikle kız öğrencilerin tutumları göz önünde bulundurulacak olursa- daha olumsuz bir tutum içerisinde oldukları söylenebilir. Kararsızlık açısından sınıflar arası bir fark olmamakla beraber kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha kararsız bir tutum içerisinde oldukları görülmektedir.

D- Öğrencilerin Domuz Eti İle İlgili Tutumları:

Tablo-13
Domuz Etinin Yasaklı İle İlgili Tutumları

	I. SINIF				IV. SINIF			
	E	%	K	%	E	%	K	%
K. Katılıyorum	15	10.64	8	8.25	21	21.21	16	12.03
Katılıyorum	2	1.42	5	5.15	1	1.01	8	6.01
Kararsızım	12	8.51	18	18.56	9	9.09	22	16.54
Katılmıyorum	18	12.76	10	10.31	5	5.05	12	9.02
K. Katılmıyorum	89	63.12	56	57.73	57	57.58	75	56.40
Cevapsız	5	3.55	-	-	6	6.06	-	-
TOPLAM	141	100	97	100	99	100	133	100

“Domuz etinin yasaklanması bilimle bağdaşmıyor” şeklindeki cümleye verilen cevaplar incelendiğinde 1.sınıf erkek (% 63.12) öğrencilerinin dinin bu hükmü ile ilgili olarak olumlu tutumlarının kız (% 57.73) öğrencilerden daha olumlu olduğu söylenebilir. Olumsuz tutumları arasındaki fark (erkekler % 12.08; kızlar % 13.40) önemli gözükmemektedir. Şüphe (kararsızlık) açısından; kızların (% 18.56) erkeklerden (% 8.51) daha şüpheli oldukları söylenebilir.

4.sınıf öğrencilerinden elde edilen sonuçları incelediğimizde; olumlu tutum açısından erkek öğrencilerle (% 57.58) kız öğrenciler (% 56.40) arasında önemli bir farkın olmadığı gözlenmektedir. Olumsuz tutum açısından ise, erkek öğrencilerin (% 21.21) kız öğrencilerden (% 12.03) daha olumsuz bir tutuma sahip oldukları anlaşılmaktadır. Kararsızlık açısından; 1.sınıfta olduğu gibi 4.sınıflarda da kız öğrenciler (% 16.54) erkek öğrencilerden (% 9.09) daha şüphelidirler.

Genel olarak ise, dinin domuz etini yasaklamasına karşı takınılan tutum açısından hem 1.sınıf erkek (% 75.58) hem de kız öğrencilerin (% 68.04) çoğunlukla olumlu bir tutuma sahip oldukları söylenebilir. 4.sınıf öğrencilerinin oranları da bu oranlara yakın sayılır.

E- Kadının Örtünmesi İle İlgili Tutumları:

Tablo-14

Kadının Saçlarını Göstermemesi İle İlgili Tutumları

	I. SINIF				IV. SINIF			
	E	%	K	%	E	%	K	%
K. Katılıyorum	29	20.57	29	29.90	22	22.22	43	32.33
Katılıyorum	9	6.38	7	7.22	7	7.07	18	13.53
Kararsızım	10	7.09	11	11.34	11	11.11	15	11.28
Katılmıyorum	13	9.22	8	8.24	8	8.08	16	12.03
K. Katılmıyorum	77	54.61	40	41.24	51	51.52	41	30.83
Cevapsız	3	2.13	2	2.06	-	-	-	-
TOPLAM	141	100	97	100	99	100	133	100

“Din kadınların saçlarını göstermelerini yasaklamıştır” fikrini kabul etmiyorum şeklinde ifadelendirdiğimiz; kadınların saçlarını kendilerine nikahı düşecek durumda olan erkeklerin yanında kapalı tutmalarını zorunlu kılan dinin emri ile ilgili öğrencilerin genel tutumları şöyledir:

1.sınıf öğrencileri içerisinde erkek öğrencilerin (% 63.83) kız öğrencilerden (% 49.58) daha olumlu bir tutum içerisinde oldukları söylenebilir. Olumsuz tutum oranları ise şöyledir: Erkek öğrenciler % 26.95; kız öğrenciler % 37.12. Kararsız tutum kız öğrencilerde (% 11.34) erkek öğrencilerden (% 7.09) daha yüksek bir orana sahiptir.

4.sınıf öğrencileri içerisinde ise, yine erkeklerin (% 59.60) kız öğrencilerden (% 42.86) daha olumlu bir tutum içerisinde oldukları görülmektedir. Olumsuz tutumlar ise şöyledir: Erkek öğrenciler % 29.29; kız öğrenciler % 35.88. Kararsız tutum oranları birbirine yakındır: Erkek öğrenciler % 11.11; kız öğrenciler % 11.28.

1.ve 4.sınıf öğrencileri arasında bir karşılaştırma yapacak olursak; olumlu-olumsuz tutum düzeylerinin gerek erkek ve gerekse kız öğrenci karşılaştırmalarında oranların birbirine yakın olduğu görülmektedir. Kararsız tutum açısından 1.sınıf erkek öğrencilerinin daha az kararsız bir tutum içerisinde oldukları gözlenmektedir.

Elde edilen sonuçlarda dikkati çeken diğer bir husus ise, 1.ve 4.sınıf (1.sınıf: % 63.83; 4.sınıf: % 59.66) erkek öğrencilerinin 1.ve

4.sınıf (1.sınıf: % 49.58; 4.sınıf: % 42.86) kız öğrencilerden daha olumlu bir tutum içerisinde olmalarıdır.

F-Kapalı Bir Mekanda Kadınla Erkeğin Tek Başlarına Kalmaları İle İlgili Tutumlar:

“Dinen evlenmeleri yasak olmayan bir bayanla bir erkeğin yalnız olarak kapalı bir mekanda bulunmaları uygun değildir” şeklinde ifadelendirdiğimiz durumla ilgili öğrencilerin tutumu şöyledir:

Tablo-15

Kapalı Bir Mekanda Birbirlerine Nikahı Düşen Kadın ve Erkeğin Yalnız Başlarına Bulunmamaları İle İlgili Tutumları

	I. SINIF				IV. SINIF			
	E	%	K	%	E	%	K	%
K. Katılıyorum	70	49.64	28	28.86	41	41.41	35	26.32
Katılıyorum	23	16.31	12	12.38	14	14.14	23	17.30
Kararsızım	19	13.48	9	9.28	9	9.09	8	6.01
Katılmıyorum	12	8.51	17	17.53	13	13.13	29	21.80
K. Katılmıyorum	17	12.06	29	29.89	17	17.17	38	28.57
Cevapsız	-	-	2	2.06	5	5.06	-	-
TOPLAM	141	100	97	100	99	100	133	100

1.sınıf erkek öğrencilerinin (% 65.95) kız öğrencilerden (% 41.24) daha olumlu bir tutum içerisinde oldukları görülmektedir. Olumsuz tutum olarak da kızların oranı (% 47.42) erkek öğrencilerin oranından (% 20.57) yüksektir. Kararsızlık durumu açısından ise, erkek (% 13.48) öğrencilerin kız (% 9.28) öğrencilerden daha kararsız oldukları görülmektedir.

4.sınıf öğrencileri arasında da yine erkeklerin (% 55.45) kızlardan (% 43.62) daha olumlu bir tutum içerisinde oldukları görülmektedir. Olumsuz tutum oranları ise, erkek öğrencilerde % 30.30 ve kız öğrencilerde % 50.37'dir. Kararsızlar da ise, erkek (% 9.09) öğrencilerin oranı, kız (% 6.01) öğrencilerin oranından yüksektir.

Bu sonuçlardan; 1.sınıf erkek öğrencilerinin 4.sınıf erkek öğrencilerinden daha olumlu bir tutum içerisinde oldukları görülmektedir (1.sınıf: % 65.95; 4.sınıf: % 55.45). Kız öğrencilerin olumlu tutumları sınıflara göre farklılık göstermemektedir (1.sınıf: % 41.24; 4.sınıf: 43.62). Olumsuz tutum açısından ise, gerek erkek öğrencilerde (1.sınıf: % 20.57; 4.sınıf: 30.30) gerekse kız öğrencilerde (1.sınıf: 47.42; 4.sınıf: 50.37) 4. Sınıf öğrencilerinin daha olumsuz bir tutum içerisinde oldukları görülmektedir.

Kararsızlık oranı ise 4.sınıflarda düşük düzeydedir: 1.sınıf erkek % 13.48; 4.sınıf erkek: 9.09/ 1.sınıf kız % 9.28; 4.sınıf kız % 6.01.

SONUÇ

- 1- Ondokuz Mayıs Üniversitesine bağlı fakültelerde öğrenim gören öğrencilerin belirlenen bazı dinî yasaklarla ilgili tutumları genelde olumludur.
- 2- 1.sınıf öğrencilerinin dinî yasaklarla ilgili tutumları, 4.sınıf öğrencilerinin tutumlarından daha olumludur.
- 3- Öğrencilerin yaşları ilerledikçe dinî yasaklarla ilgili tutumları olumsuz yönde artmaktadır.
- 4- Erkek öğrencilerin dinî yasaklarla ilgili tutumları kız öğrencilerden daha olumludur.
- 5- Hayatının çoğunu köyde, küçük kasabalarda ve küçük şehirlerde geçiren öğrencilerin dinî yasaklarla ilgili tutumlarının, hayatının çoğunluğunu büyük şehirlerde geçiren öğrencilerin tutumlarından daha olumlu olduğu anlaşılmaktadır.
- 6- Ailesinin sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan öğrencilerin dinî yasaklarla ilgili olarak, ailesinin sosyo-ekonomik düzeyi yüksek olan öğrencilerin tutumlarından daha olumlu bir tutuma sahip oldukları görülmektedir.
- 7- Anne tutumunun öğrencilerin dinî yasaklarla ilgili tutumunu etkilemediği; babası "otoriter" olan öğrencilerin tutumlarının olumsuzluk açısından daha yüksek bir ölçüğe sahip olduğu söylenebilir.
- 8- Din eğitimi almamış öğrencilerin dinî yasaklarla ilgili olumsuz bir tutuma sahip oldukları görülmektedir.